

УДК 81'27:811.111

В. В. Шилок,

аспірант

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

verona1992@mail.ru

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ ПОЗИЦІЇ МОВЦЯ В УСНІЙ КОМУНІКАЦІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

У статті розглянуто поняття позиції мовця, яка виражається за допомогою маркерів зменшення і маркерів акцентування та підсилювання. Значну увагу приділено категорії модальності як чинника встановлення ефективної комунікації, охарактеризовано категорію епістемічної модальності як способу презентації мовця. Представлено порівняльний аналіз класифікацій маркерів зменшення і маркерів акцентування та підсилювання відповідно до рівнів мови й контексту. Запропоновано власне бачення класифікації маркерів зменшення і маркерів акцентування та підсилювання із врахуванням розробок зарубіжних й вітчизняних лінгвістів.

Ключові слова: позиція суб'єкта дискурсивної діяльності, епістемічна модальність, маркери зменшення, маркери акцентування та підсилювання.

Дослідження міжособистісного спілкування, моделювання поведінки мовної особистості, встановлення умов і закономірностей ефективної комунікації детермінуються позицією мовців у дискурсі. Позиція мовця пов'язана із категорією модальності, що має функцію віддзеркалення особливих аспектів інтерпретативного характеру людського мислення. Пізнаючи об'єктивний навколишній світ, людина виносить власні судження, виражає своє суб'єктивне ставлення до нього, що закріплене у мові як категорія модальності. На даному етапі розвитку лінгвістики актуальним є дослідження особливостей комунікативної поведінки суб'єкта мовлення, що є безпосередньо пов'язаною з комунікативним модусом висловлення як суб'єктивного ставлення до твердження. Незважаючи на значну кількість наукових доробків, присвячених лінгвістичному аналізу способів вираження позиції мовця в усній комунікації, функціонування маркерів вираження позиції мовця як соціолінгвістичних змінних у мовленні комунікантів в академічному дискурсі ще не ставало предметом окремого дослідження. **Метою статті** є порівняння класифікації засобів вираження позицій мовця в усній комунікації та на основі них вироблення власної класифікації маркерів зменшення та маркерів акцентування й підсилювання.

Модальність традиційно пов'язується із введенням у висловлення позиції суб'єкта мовлення, що визначається як вимір ставлення, та включає риси, які стосуються шляхів, за допомогою яких є можливість презентувати себе та повідомити власні судження, думки та зобов'язання [1: 176]. Ґрунтуючись на цьому, Дж. Лайонз трактує модальність як "певне судження та ставлення суб'єкта до пропозиції, висловленої у реченні, або до ситуації, яку ця пропозиція описує" [2: 452].

Передусім зазначимо, що поняття позиції суб'єкта дискурсивної діяльності (англ. "stance") не є новим у лінгвістиці; у різний час його вивчали під різними термінами, зосереджуючись на окремих параметрах цього явища. Близькими за значенням до терміна "stance" є такі англомовні термінологічні утворення, як "intensity" (інтенсивність, насиченість), "personal style" (особистий стиль), "subjectivity" (суб'єктивність), "evaluation", "appraisal" (оцінка) тощо [3: 39]. Услід за В. Ущиною ми надаємо перевагу терміну "позиція суб'єкта" (або "суб'єктна позиція"), оскільки його зміст охоплює не лише епістемічний стан суб'єкта, а також його емоційні, реляційні, соціальні позиції [4].

Як стверджує О. Джафф, поняття позиції суб'єкта дискурсивної діяльності ("stance", суб'єктна позиція, або я-позиція) – це продуктивний засіб концептуалізації процесів мовленнєвого індексування зв'язків між індивідуальною активністю та соціальним значенням [5: 4]. Позиціонування суб'єкта дискурсивної діяльності реалізується як "комплексна дискурсивна дія, здійснена суб'єктом за допомогою вербальних та невербальних засобів, завдяки якій суб'єкт одночасно оцінює об'єкти оточуючої дійсності і позиціонує суб'єкти (у тому числі і себе) по відношенню до інших суб'єктів, враховуючи всі проміжні складники соціокультурного контексту" [6: 163].

Враховуючи позиції, що їх займають суб'єкти інтеракції, С. Кіслінг виділяє дві з них: епістемічна позиція (*epistemic stance*) як вираження ставлення мовця до самого акту комунікації та міжсуб'єктна позиція (*interpersonal stance*) як вираження мовцем власного ставлення до співрозмовників (солідарність, домінування, субординація) [7: 171]. В епістемічній суб'єктній позиції найяскравіше виявляється суб'єктивно-модальне значення, яке слугує для позначення позиції, яку займає суб'єкт дискурсивної діяльності стосовно його/її знань щодо предмету обговорення, достовірності запропонованої ним/нею інформації або його/її впевненості у правдивості висловленої пропозиції.

Наше дослідження вираження позиції мовця відбувається на основі усної комунікації, адже за допомогою аналізу усного мовлення є можливість виявити більш розгалужену варіативність засобів вираження позиції мовця. Уживання цих засобів пов'язане з непередбачуваністю, спонтанністю

розмовного мовлення. У цьому випадку відбувається пом'якшення або підсилення категоричності висловлювання, включаючи до неї особистісний компонент.

Варто враховувати, що засоби вираження позиції мовця, що реалізуються за допомогою епістемічної модальності переважно мають функції послаблення (*attenuation*), яка виражається в тому, що значення висловлення стає непрямим, неявним, та акцентування (*accentuation*), яка передбачає те, що значення висловлення стає "закріпленим", явним, перебільшеним [8].

Останнім часом спостерігається зростаючий інтерес лінгвістів до вивчення використання маркерів зменшення та маркерів акцентування та підсилювання в академічному мовленні: Quirk et al. (1985), Brown, Levinson (1987), Hyland (1988), G. Myers (1989), R. Markkanen, H. Schröder (1989), P. Simpson (1990), M.-R. Luukka (1992), E. Valle (1993), P. Brown, S. Levinson (1978), Urbanová 2003, A. В. Ярхо (2004), О. Ільченко (2004), С. В. Адамович (2011), Е. А. Мусієнко (2012), А. П. Марюхін (2013), Н. Я. Нера (2013).

Зазначимо, що засоби вираження позиції мовця, які реалізуються за допомогою епістемічної модальності з функцією послаблення в зарубіжній лінгвістиці передаються такими термінами, як: "*hedgers*" (Lakoff 1972, Brown Levinson 1987, Holmes 1995), "*softeners*" (Crystal and Davy 1975), "*down-graders*" (House Kasper 1981), "*downtoners*" (Holmes 1984, Quirk et al. 1985), "*weakeners*" (Brown Levinson 1987), "*attenuation markers*" (Urbanová 2003). У вітчизняній лінгвістиці зазначене поняття передається такими термінами: "хеджинг" (Е. А. Мусієнко 2012, Г. Ю. Цапро 2010, Н. Я. Нера 2013), суб'єктивна епістемічна модальність (А. С. Шадчина), "обмежувачі", "мовне відгороджування" (Жуков 2002), "деінтенсифікатори", "модератори" (Fowler 1980, Кишко 2008), "непряма комунікація" (Дементьев 2006, Марюхін 2010). Зважаючи на всі варіанти перекладу англomовного терміну вітчизняними дослідниками, ми використовуємо поняття "маркери зменшення", що обґрунтовується тим, що зазначена група маркерів є "засобами пом'якшення, що перешкоджають прямолінійності та категоричності висловлення" [9: 127].

Щодо засобів вираження позиції мовця за допомогою епістемічної модальності з функцією акцентування, в лінгвістиці вони зазначаються як "*up-graders*" (House, Kasper 1981), "*intensifiers*" (Quirk et al. 1985), "*strengtheners*" (Brown, Levinson 1987), "*accentuation markers*" (Urbanová 2003). У вітчизняній лінгвістиці переважає термін "посилювачі" (С. Ковалів 2009), "підсилювачі" (О. Татаровська 2013). Ми використовуємо поняття "маркери акцентування та підсилювання", враховуючи те, що зазначена група маркерів має високий ступінь інтенсивності.

На системно-мовному рівні маркери зменшення й маркери акцентування та підсилювання можуть бути представлені по-різному: лексико-граматичними одиницями, синтаксичними структурами, виокремлені набором просодичних характеристик. Розглянемо детальніше класифікації маркерів зменшення й маркерів акцентування та підсилювання, розроблені такими вітчизняними та зарубіжними лінгвістами, як: О. Ільченко (2004), Е. Мусієнко (2012), Quirk et. al (1985), Brown and Levinson (1987), Hyland (1988) та Urbanová (2003).

З огляду на вживання маркерів зменшення як дотримання етикету, одна з класифікацій запропонована вітчизняним лінгвістом О. Ільченко (2004), яка присвячена проблемі етикетизації в англomовному науковому дискурсі шляхом дотримання принципів мовленнєвої ввічливості за допомогою засобів вираження епістемічної модальності, що зменшують загальну категоричність висловлювання. Варто зазначити, що класифікація О. Ільченко зорієнтована на представлення одиниць на лексико-граматичному рівні. Зокрема, лінгвіст виділяє такі засоби вираження епістемічної модальності:

- 1) дієслова (*surmise, suggest, indicate* тощо);
- 2) модальні (діє)слова та їх еквіваленти (*may, might, be going to* та інші);
- 3) прислівники (*arguably, possibly, tacitly* тощо);
- 4) іменники (*feeling, sign, scenario* та інші);
- 5) прикметники (*probable, tentative, putative* тощо);
- 6) числівник *one*;
- 7) неозначений артикль *a* та деякі випадки вживання нульового артикля [10].

Розглянемо іншу класифікацію маркерів зменшення, запропоновану К. Хайлендом, який, у свою чергу, визначає маркери зменшення як: "лінгвістичні засоби, які використовуються для позначення: а) нестачі повного висвітлення правди супроводжувального твердження; б) бажання не виражати висвітлення правди категорично" [11: 218]. Класифікація К. Хайленда теж враховує виключно лексико-граматичні одиниці та включає:

- 1) епістемічні лексичні дієслова (*argue, assume, appear, believe, claim, doubt, estimate.*);
- 2) епістемічні прислівники (*about, almost, apparently, around, approximately, broadly, conceivably.*);
- 3) епістемічні прикметники (*apparent, doubtful, certain amount/level, likely, possible, probable*);
- 4) епістемічні модальні дієслова (*could, couldn't, may, might, ought, should, would, wouldn't*);
- 5) епістемічні іменники (*assumption, claim, estimate, doubt, hypothesis, indication, possibility*) [11: 218].

Маємо підкреслити, що О. Ільченко та К. Хайленд описують низку засобів передачі епістемічної модальності, здійснюють компонентний аналіз їх семантичних структур з використанням спеціально розробленої метамови.

Наступною розглянемо класифікацію маркерів зменшення Е. Мусієнко (2012), яка поділяє сигнали непевненості за принципом експліцитності та імпліцитності вираження ними значення непевненості, враховуючи лексико-граматичний та синтаксичний рівні мови. До імпліцитних сигналів непевненості відносяться одиниці, які отримують можливість виражати непевненість на рівні синтагматики, тобто залежно від комунікативно-прагматичного контексту. Експліцитні сигнали непевненості визначаються як мовні засоби, які інгерентно містять сему непевненості як елемент лексичної або граматичної парадигматики, тобто притаманне їм значення непевненості є контекстуально незалежним. Лінгвіст виділяє такі групи маркерів зменшення:

1) **імпліцитні лексичні сигнали непевненості**, що враховують референти непевненості: абстрактні іменники *thing, stuff*; особовий займенник *we* у збірному значенні замість займенника першої особи однини *I*;

2) **імпліцитні лексико-граматичні сигнали непевненості**, що складаються з прагматичної транспозиції часових форм дієслів: *I was wondering ...: "No, of course I haven't!"*, – *she says in an unnatural voice. "I was just wondering" (S. Kinsella)*; пасивно-безособових конструкцій: *It might be suggested ...;* розділових запитань: *"When she (the Titanic) went down she was carrying some of the richest people in Europe and America, wasn't she?" (O'Neill)*;

3) **імпліцитні синтаксичні сигнали непевненості** вміщують коментарі непевненості: *you know; I mean*; фонетичні повтори: *er ... er*; паузацію: *It's just, um ...: "Oh! Erm... no. I mean, your dad did phone, but... um... you know... it wasn't..." (S. Kinsella)*;

4) **експліцитні лексичні сигнали непевненості** становлять кваліфікатори (прості та складені): *approximately, almost, around, about, at a guess, a bit / a little, barely, fairly, hardly, in a way / in a sense, like, midway between, more or less, nearly, or so, or something, quite, relatively, rather, something like, sort of / kind of, scarcely, somewhat, somehow, slightly, pretty, practically, to a certain extent*; модальні прислівники: *maybe, perhaps, possibly, probably*; модальні дієслова: *might, could*; епістемічні дієслова: *seem to, appear to*; маркери малоймовірної можливості реалізації дії: *a slight chance; some time*;

5) **експліцитні лексико-граматичні сигнали** формуються зі структур умовного способу зі значенням гіпотетичної модальності: *"Hypothetically, what would happen – if I called Sydney and asked her to be my date?" (A. Sorkin)*;

6) **експліцитні синтаксичні сигнали непевненості**, що становлять мовні стереотипи модусу припущення: *I think (guess, believe), to my mind, as far as I can tell, from all I can make out, I'm not sure, it seems to me, if I am not mistaken, if I remember rightly*; мовні стереотипи – дизюнктиви: *as it were, if you ask me, if I say so, so to speak, so as to say*; мовні стереотипи зі значенням невизначеності: *how shall I say? / how can I put it?, what you would call / what could be called* і т. д. [12: 132].

Проаналізуємо класифікацію П. Браун та С. Левінсона, вона представляє маркери хеджінгу на рівні синтагматики і як елемент лексичної або граматичної парадигматики. Дослідники пропонують категоризацію маркерів зменшення в рамках негативної ввічливості, тобто такої, що активізується для пом'якшення тиску на "обличчя" адресата [13: 2]. Категорія "обличчя" ("втрата обличчя") є уявленням індивідуума про самого себе, і, одночасно, його соціокомунікативним іміджем, пов'язаним з поняттями мовної/комунікативної і соціальної особистості. Іншими словами, ввічливість може бути визначена як комунікативна дія, яка пом'якшує і врівноважує "руйнівний" ефект актів, що загрожують обличчю [14: 35]. Класифікація маркерів зменшення за Брауном та Левінсоном (1987) [13: 146] включає:

1) **маркери зменшення іллокутивної сили (перформативні маркери зменшення)** (*for example in fact, in a way, in a sense, it seems to me, really, certainly, sincerely*);

2) **маркери зменшення, спрямовані на максими Грайса (маркери кооперації)**, що поділяються на:

- **маркери зменшення якості** (*I think, I assume, there is some evidence that, I absolutely promise/believe that..., or finally*);

- **маркери зменшення кількості** (*roughly, more or less, approximately, or so, to some extent*);
- **маркери зменшення відношення** (*this may not be relevant/appropriate/timely, but..., now is probably the time to say..., by the way..., anyway*);

- **маркери зменшення способу дії** (*... if you see what I mean/I'm driving at, you see, to put it more simply*);

3) **маркери зменшення адресовані до стратегій ввічливості** (*frankly, to be honest, honestly, I must say*);

4) **просодичні та кінестетичні маркери зменшення (зовнішні прояви почуттів та емоцій, ритміко-інтонаційне оформлення мови)**.

Варто мати на увазі, що засоби вираження позиції мовця в аспекті реалізації ними епістемічної модальності передають об'єктивну та суб'єктивну модальність і належать до прояву негативної ввічливості (за П. Брауном та С. Левінсоном, негативна ввічливість стосується надання можливості для висловлення думки [13: 147]) Класифікація Брауна та Левінсона зорієнтована на представлення маркерів зменшення, враховуючи їх контекстуальний фактор, що допомагає якнайкраще виразити ставлення мовця до висловленого.

Враховуючи вищезазначене, варто зазначити, що аналізуючи лінгвістичні засоби вираження невпевненості та зняття відповідальності за сказане в дискурсі, вкрай необхідним є врахування контексту, що здатний змінювати прагматичну функцію висловлювання. Наступна група засобів вираження позиції мовця за допомогою епістемічної модальності була розроблена Р. Квірком (1985). Складову класифікації становлять маркери, що забезпечують ефект, який може посилювати оцінне значення різних лексем, словосполучень та речень. Ця властивість може реалізуватись як у семантиці окремих слів, так і в структурі оцінного висловлення загалом.

Р. Квірк (1985) подає класифікацію інтенсифікаторів, включаючи:

1) **маркери акцентування** (*emphasizers*), тобто такі, засоби, що володіють загальним інтенсифікуючим потенціалом;

2) **маркери підсилювання** (*amplifiers*), що показують високий та дуже високий ступінь прояву дії:

• **маркери збільшення** (*maximizers*), що вказують на найвищу крайню межу інтенсивності;

• **маркери підвищення** (*boosters*), що вказують на високий ступінь інтенсивності;

3) **маркери зменшення** (*downtoners*), що вказують на низький ступінь прояву дії;

• **маркери усереднювання** (*compromisers*), які характеризуються незначним рухом вниз по шкалі інтенсивності;

• **маркери призменшення** (*diminishers*), для яких є характерним помірне зниження інтенсивності дії;

• **маркери надзменшення** (*minimizers*), що демонструють незначне зниження інтенсивності дії;

• **маркери наближення** (*approximators*), що вказують на наближення до поданої інтенсивності дії

[переклад термінів М. Г. Тер-Григор'ян] [15: 590].

В класифікації Р. Квірка показано, що інтенсифікатори пов'язані із семантичною категорією "ступеня", що представляє порівняно високу або низьку позицію на абстрактно представлений шкалі інтенсивності та допомагає врахувати різні відтінки градації.

Щодо класифікації маркерів акцентування та підсилювання, варто зазначити, що дана група маркерів є менш дослідженою, тому на основі цього ми представляємо класифікацію лише лінгвіста Л. Урбанової (2003) [16: 68], що зорієнтована на структурування маркерів акцентування та підсилювання та зорієнтована на контекст. Дискурсивно-організуючі маркери підсилювання виконують функцію наголошення частин висловлення та підкреслення цих частин в контексті структури висловлення. В такому випадку їхня функція є текстуальною і зв'язуючою [16: 70].

Класифікація маркерів акцентування та підсилювання за Л. Урбановою (2003) поділяється на такі групи:

1) **маркери, зорієнтовані на слухача (hearer oriented)** [переклад наш – Ш. В.] (*you know.../ you see..., look, listen, as you said, let me emphasize to you, let me repeat to you, as you know*);

2) **маркери, зорієнтовані на мовця (speaker oriented)** [переклад наш – Ш. В.]

• **маркери впевненості (assurances)** [переклад наш] (*I know, I believe, I can assure you, I'm sure, I'm certain, I say, certainly, really, of course, obviously, surely, definitely, absolutely, clearly*);

• **маркери згоди (agreement)** [переклад наш] (*exactly, right, yes, yeah, absolutely, it is true, that's true, I (totally) agree (with you), that's right, fine*);

• **маркери відношення (attitudinal boosters)** [переклад наш].

▪ **маркери відношення, які виражають рівень якості (attitudinal boosters expressing the degree of certain quality)** [переклад наш] (*very, pretty, completely, absolutely, a lot, incredibly, totally, profoundly, fundamentally, extremely, increasingly, fully, exactly, really, perfectly*);

▪ **маркери відношення, які виражають погляди (attitudinal boosters expressing beliefs)** [переклад наш] (*I think, I mean, personally, I believe, I know, my point is, my attitude is, my belief was, in my judgement, I hope, my own view is, I guess, in my view, in my opinion*).

3) **маркери, зорієнтовані на організацію дискурсу (discourse organizing)** [переклад наш] (*first(ly), second(ly), third(ly), one, two, finally, first of all, actually, in fact, the point is, the trouble is, this is, what I mean, in other words*).

Представлена класифікація допомагає підкреслити важливість висловлення для слухача, підсилити надійність та правдоподібність висловлення; виразити розуміння та позитивну позицію мовця, вказати на позитивну чи негативну якість і, таким чином, відобразити відношення мовця до повідомлення; звернути увагу на суб'єктивізм у вираженні поглядів мовцем, наголосити на певних частинах повідомлення та одиницях інформації у визначеному висловленні.

Звичайно, кожна з проаналізованих класифікацій не є вичерпною, вони мають свої переваги та недоліки. З огляду на мету нашого дослідження – проаналізувати особливості вживання маркерів зменшення і маркерів акцентування та підсилювання як факторів соціолінгвістичної ідентифікації комунікантів в усному американському академічному дискурсі, систематизувавши і узагальнивши досвід вітчизняних і зарубіжних лінгвістів, ми розробили власні класифікації зазначених маркерів.

Взявши за основу класифікацію Л. Урбанової, наша класифікація маркерів акцентування та підсилювання враховує лексико-граматичний та синтаксичний рівні, одночасно орієнтуючись на контекст:

1) маркери, зорієнтовані на слухача (**hearer oriented**) (*Синтаксичні маркери: you know.../ you see..., look, listen, as you said, let me emphasize to you, let me repeat to you, as you know та інші*);

2) маркери, зорієнтовані на мовця (**speaker oriented**);

- маркери впевненості (**assurances**) (*Синтаксичні маркери: I know, I believe, I can assure you, I'm sure, I'm certain, I say. Лексико-граматичні маркери: certainly, really, of course, obviously, surely, definitely, absolutely та інші*);

- маркери згоди (**agreement**) (*Лексико-граматичні маркери: Exactly, right, yes, yeah, absolutely, fine. Синтаксичні маркери: it is true, that's true, I (totally) agree (with you), that's right. та інші*);

- маркери відношення (**attitudinal boosters**):

- маркери відношення, які виражають рівень якості (**attitudinal boosters expressing the degree of certain quality**) [переклад наш] (*Лексико-граматичні маркери: Very, pretty, completely, absolutely, a lot, incredibly, totally, profoundly, fundamentally, extremely, increasingly, fully, exactly, really, perfectly та інші*);

- маркери відношення, які виражають погляди (**attitudinal boosters expressing beliefs**) [переклад наш] (*Синтаксичні маркери: I think, I mean, personally, I believe, I know, my point is, my attitude is, my belief was, in my judgement, I hope, my own view is, I guess, in my view та інші*).

3) Маркери, зорієнтовані на організацію дискурсу (**discourse organizing**) [переклад наш] (*Лексико-граматичні маркери: first(ly), second(ly), third(ly), one, two, finally, first of all, actually, in fact, the point is, the trouble is. Синтаксичні маркери: this is, what I mean, in other words та інші*).

Наша класифікація враховує поділ маркерів на лексико-граматичні та синтаксичні, що залежить від особливостей групи маркерів. З огляду на укладену нами класифікацію, метою нашого дослідження є виявлення маркерів акцентування та підсилювання не лише залежно від контексту, але й на лексико-граматичному та синтаксичному рівнях.

Так, орієнтуючись на підходи до класифікації засобів вираження позиції мовця, які реалізуються за допомогою епістемічної модальності Р. Квірка та Л. Урбанової, ми уклали класифікацію маркерів зменшення, що враховує лексико-граматичний та синтаксичний рівні, одночасно орієнтуючись на контекст:

1) Маркери, зорієнтовані на слухача (**hearer oriented**) (*синтаксичні маркери: You know.../ you see, what you would call, if you ask me та інші*);

2) Маркери, зорієнтовані на мовця (**speaker oriented**):

- Маркери особистої оцінки (**personal evaluations**) (*синтаксичні маркери: I believe, I suppose I think (guess, believe), to my mind, as far as I can tell, from all I can make out, I'm not sure, it seems to me, if I am not mistaken, if I remember rightly, how shall I say? / how can I put it?, if I say so, – if I called та інші*);

- Маркери усереднювання (**compromisers**) (*лексико-граматичні маркери: kind of, sort of, quite, rather, approximately, almost, around, about, pretty, practically, seem to, appear to, maybe, perhaps, possibly, probably та інші*);

- Маркери применшення (**diminishers**) (*лексико-граматичні маркери: partly, slightly, in part, somewhat, somehow, to a certain extent, a slight chance; some time, might, could, at a guess, a bit / a little, , fairly, in a way / in a sense, like, midway between, more or less, nearly, or so, or something, quite, relatively, rather, something like, sort of / kind of та інші*);

- Маркери надзменшення (**minimizers**) (*лексико-граматичні маркери: hardly, scarcely, barely, a bit та інші*).

3) Маркери зорієнтовано на організацію дискурсу (**discourse organizing**) (*лексико-граматичні маркери: thing, stuff, well, actually. Синтаксичні маркери: in fact, what could be called, as it were, so to speak, so as to say, It might be suggested; паузація: It's just, um ...: "Oh! Erm...; розділові запитання: "..., wasn't she?" та інші*).

На нашу думку, запропоновані класифікації вдало враховують позиції суб'єктів дискусивної діяльності, адже зорієнтована на врахування контексту та структурного рівня мовлення.

Проаналізувавши класифікації вітчизняних та зарубіжних лінгвістів засобів вираження позиції мовця та запропонувавши власне бачення класифікації маркерів зменшення й маркерів акцентування та підсилювання, ми прийшли до висновку, що дослідження маркерів вираження позиції мовця варто проводити, орієнтуючись не лише на структурний рівень мовлення, але й на специфіку ситуації та контексту. Мовлення варіюється залежно від ситуації і типу дискурсу та позиції мовців, що має велике значення під час вживання певних маркерів. Перспективою нашого дослідження є апробація запропонованої класифікації для виявлення особливостей вживання маркерів зменшення й маркерів акцентування та підсилювання в усному американському академічному дискурсі в аспекті їх функціонування в якості факторів соціолінгвістичної ідентифікації комунікантів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ken Hyland Stance and engagement : a model of interaction in academic discourse / K. Hyland // Discourse studies. – 2005. – Vol. 7 (2). – P. 173–192.
2. Lyons J. Semantics / J. Lyons. – Cambridge : Cambridge University Press, 1977. – 897 p.

3. Martin J. R. The Language of Evaluation. Appraisal in English / J. R. Martin, P. R. R. White. – Basingstoke : Palgrave/MacMillan, 2005. – 278 p.
4. Ущина В. А. Модальні засоби суб'єктного позиціонування в англomовному медіа-дискурсі [Електронний ресурс] / В. А. Ущина. – Режим доступу : <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:xEvVBBGUdDcJ:esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/711/1/4.doc+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>.
5. Jaffe A. Introduction : The Sociolinguistics of Stance / A. Jaffe // Stance : Sociolinguistic Perspectives. – Oxford : Oxford University Press, 2009. – P. 3–28.
6. Du Bois J. The Stance triangle / John Du Bois // Stancetaking in Discourse / [ed. by R. Englebretson]. – Amsterdam : John Benjamins, 2007. – P. 139–182.
7. Kiesling S. F. Style as stance / S. Kiesling // Stance : Sociolinguistic Perspectives / [ed. by A. Jaffe]. – Oxford : Oxford University Press, 2009. – P. 171–194.
8. Марюхин А. П. Лингвистические модификаторы как имплицитные компоненты текста [Електронний ресурс] / А. П. Марюхин. – Режим доступу : http://pseudology.org/people/..%5C/Literature/MaryuhinAP_LingvoModifikatory2.pdf.
9. Нера Н. Я. Стратегія хеджування у гендерному аспекті невластне-прямого мовлення / Н. Я. Нера // Science and education and a new dimension. – 2013. – Vol. 4. – P. 125–129.
10. Личенко О. М. Етикетизація англо-американського наукового дискурсу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / О. М. Личенко. – К., 2002. – 37 с.
11. Hyland K. Hedging in Scientific Research Articles / K. Hyland. – Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 1998. – 318 p.
12. Мусиенко Е. А. К проблеме средств выражения неуверенности в современном английском языке / Е. А. Мусиенко // Перекладацькі інновації : [матеріали II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, (Суми, 15-16 березня 2012 р.)] / [ред. кол. : С. О. Швачко, І. К. Кобякова, О. О. Жулавська та ін.]. – Суми : СумДУ, 2012. – С. 130–134.
13. Brown P. Politeness : Some Universals in Language Usage / P. Brown, S. Levison. – Cambridge, 1987. – 345 p.
14. Кравченко Н. К. Методика анализа разговорного дискурса в ракурсе теории лица и вежливости / Н. К. Кравченко // Вісн. Луганського ун-ту імені Тараса Шевченка. Серія : Філологічні науки. – Луганськ, 2011. – № 16 (227). – Ч. II. – С. 35–46.
15. A Comprehensive Grammar of the English Language / [Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik J.]. – London : Longman, 1985. – 1779 p.
16. Urbanová L. On Expressing Meaning in English Conversation : Semantic Indeterminacy / L. Urbanová : Spisy Masarykovy univerzity v Brně. Filozofická fakulta, 2003. – 121 p.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Ken Hyland Stance and engagement : a model of interaction in academic discourse / K. Hyland // Discourse studies. – 2005. – Vol. 7 (2). – P. 173–192.
2. Lyons J. Semantics / J. Lyons. – Cambridge : Cambridge University Press, 1977. – 897 p.
3. Martin J. R. The Language of Evaluation. Appraisal in English / J. R. Martin, P. R. R. White. – Basingstoke : Palgrave/MacMillan, 2005. – 278 p.
4. Ushhyna V. A. Modalni zasoby sub'yecknoho pozytsionuvannya v anhlomovnomu media-dyskursi [Modal Means of the subject Positioning in the English Media Discourse] [Elektronnyy resurs] / V. A. Ushhyna. – Rezhym dostupu : <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:xEvVBBGUdDcJ:esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/711/1/4.doc+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>.
5. Jaffe A. Introduction : The Sociolinguistics of Stance / A. Jaffe // Stance : Sociolinguistic Perspectives. – Oxford : Oxford University Press, 2009. – P. 3–28.
6. Du Bois J. The Stance triangle / John Du Bois // Stancetaking in Discourse / [ed. by R. Englebretson]. – Amsterdam : John Benjamins, 2007. – P. 139–182.
7. Kiesling S. F. Style as stance / S. F. Kiesling // Stance : Sociolinguistic Perspectives / [ed. by A. Jaffe]. – Oxford : Oxford University Press, 2009. – P. 171–194.
8. Maryukhin A. P. Linhvisticheskie modifikatory kak implitsytnye komponenty teksta [Linguistic Modifiers as Implicit Text Components] [Elektronnyy resurs] / A. P. Maryukhin. – Rezhym dostupu : http://pseudology.org/people/..%5C/Literature/MaryuhinAP_LingvoModifikatory2.pdf.
9. Nera N. Ya. Stratehiya khedzhuvannya u hendernomu aspekti nevlasne-pryamoho movlennya [Hedging Strategy in the Gender Aspect of the Improper Direct Speech] / N. Ya. Nera // Science and education and a new dimension. – 2013. – Vol. 4. – P. 125–129.
10. П'ченко О. М. Етикетизація англо-американського наукового дискурсу [Etiquette of English-American Scientific Discourse] : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya d-ra filol. nauk : spets. 10.02.04 "Hermans'ki movy" / О. М. П'ченко. – К., 2002. – 37 с.
11. Hyland K. Hedging in Scientific Research Articles / K. Hyland. – Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 1998. – 318 p.
12. Musienko E. A. K probleme sredstv vyrazheniya neuverennosti v sovremennom anhliskom yazyke / E. A. Musienko // Perekladats'ki innovatsiyi [Translation Innovations] : [materialy II vseukrayins'koyi students'koyi naukovy-praktychnoyi konferentsiyi, (Sumy, 15-16 bereznia 2012 r.)] / [red. kol. : S. O. Shvachko, I. K. Kobyakova, O. O. Zhulavs'ka ta in.]. – Sumy : SumDU, 2012. – S. 130–134.
13. Brown P. Politeness : Some Universals in Language Usage / P. Brown, S. Levison. – Cambridge, 1987. – 345 p.

14. Kravchenko N. K. Metodika analiza razhovornoho diskursa v rakurse teoriiy litsa i vezhливosti [Methodology of Speech Discourse Analysis in the Perspective of Persons' Theory and Politeness] / N. K. Kravchenko // Visn. Luhans'koho un-tu imeni Tarasa Shevchenka. Seriya : Filolohichni nauky [Luhansk Taras Shevchenko University Journal. Series : Philological Sciences]. – Luhans'k, 2011. – № 16 (227). – Ch. II. – S. 35–46.
15. A. Comprehensive Grammar of the English Language / [Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik J.]. – London: Longman, 1985. – 1779 p.
16. Urbanová L. On Expressing Meaning in English Conversation: Semantic Indeterminacy / L. Urbanová: Spisy Masarykovy univerzity v Brně. Filozofická fakulta, 2003. – 121 p.

Матеріал надійшов до редакції 16.03. 2015 р.

Шилук В. В. Классификация средств выражения позиции говорящего в устной коммуникации: сравнительный анализ.

В статье рассматривается понятие позиции коммуникантов, которая выражается с помощью маркеров уменьшения и маркеров акцентирования и усиления. Значительное внимание уделяется категории модальности как фактора установления эффективной коммуникации, охарактеризована категория эпистемической модальности как способ презентации коммуниканта. Представлен сравнительный анализ классификаций маркеров уменьшения и маркеров акцентирования и усиления в соответствии с уровнями языка и контекста. Предложено собственное виденье классификаций маркеров уменьшения и маркеров акцентирования и усиления с учетом разработок зарубежных и отечественных лингвистов.

Ключевые слова: позиция субъекта дискурсивной деятельности, эпистемическая модальность, маркеры уменьшения, маркеры акцентирования и усиления.

Shylyuk V. V. Classification of Expressive Means of the Speaker's Position in the Oral Communication: the Comparative Analysis.

The article deals with the notion of stance which is expressed with the help of markers of hedging and accentuation markers. The considerable attention is paid to the category of modality as a factor of establishing the effective communication. The category of epistemic modality as a means of the speakers' presentation is described. The article contains the comparative analysis of hedging markers and accentuation markers classifications according to the language levels and the context. On the basis of foreign and native linguists' workings out personal classifications of markers of hedging and accentuation are presented.

Key words: stance, epistemic modality, markers of hedging, accentuation markers.